nis glūdi nuo H_{abs} 63,11 m. Šurfuose 2, 4–7, 9, 10 fiksuoti perkasimų pažeisti XIX a. – XX a. II pusės kultūriniai sluoksniai. Iš viso tyrimų metu rasta 70 vienetų XVII–XX a. datuojamų radinių: keramikos indų šukių, koklių fragmentų, stiklinių indų ir jų dalių. Įžemis – smėlio sluoksnis – fiksuotas nuo 1,61–2,1 m gylio. Radiniai perduoti UkKM.

The investigation on Amatininkų, Daržų, and Virėjų Streets

In 2020, a field evaluation (10 1.5x1 m test pits totalling 15 m^2) was conducted in those sections of the sewer network to be laid on Amatininkų, Daržų, and Virėjų Streets in Ukmergė Old Town. Test pits 1, 3, and 8 revealed a 35–102 cm thick, 17th–19th-century cultural layer disturbed by digging (Figs. 1, 2), test pits 2, 4–7, 9, and 10 19th –second half of the 20th-century cultural layers damaged by digging. The test pits yielded a total of 70 17th–20th-century finds: sherds of ceramic vessels, stove tile fragments, and glass dishes as well as pieces of them.

Liudvikas Vasiliauskas,
Justinas Račas

Tyrimai Ukmergės centre

2019 m. pabaigoje pradėtas vykdyti Ukmergės miesto centro viešųjų erdvių: Kęstučio aikštės, Draugystės skvero, Pilies kalno parko ir juos jungiančios Pilies gatvės rekonstrukcijos projektas. Jis ir archeologiniai tyrimai tęsėsi iki 2020 m. lapkričio mėnesio.

Šiose vietose 1993 m. G. Zabiela ištyrė 4 m^2 plotą šalia Pilies parke esančio požeminio tualeto. Archeologinio sluoksnio tyrimų metu neaptikta, fiksuoti statant tualetą suardyti sluoksniai bei spėjamas buvusių daržų sluoksnis (*LIIR*, f. 1, b. 2130). 1999–2000 m. A. Žalnierius vykdė žvalgymus rekonstruojamoje Kęstučio aikštės kelio dalyje ir komunikacijų tranšėjos vietoje, darbai buvo vykdomi mechanizuotai. Fiksuoti tik pjūviai ir surinkti pavieniai radiniai (ištirtas 2300 m^2 plotas), kai kurie iš jų – kokliai – datuojami XV a. – XVI a. pabaiga (*LIIR*, f. 1, b. 3537). 2009 m. A. Kuzmickas ir O. Fediajevas atliko žvalgomuosius tyrimus Pilies ir Pakalnės gatvėse, jų metu Pilies gatvėje ištirti 3 šurfai, o Pakalnės gatvėje – 7 šurfai (bendras 27 m^2 plotas). Nustatyta, jog Pakalnės gatvėje kultūrinis sluoksnis sunaikintas XX a., o Pilies gatvėje tirtame šurfe 6 surastos dviejų XVII a. čia stovėjusių pastatų liekanos, aptiktas kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVII–XIX a. radiniais (*KPC DF*, f. 39, ap. 1, b. 2976). 2014 m. L. Girlevičius greta kino teatro „Draugystė“ pastato sienų įvairiose pusėse ištyrė 4 šurfus (bendras 8 m^2 plotas). Šių tyrimų metu konstatuota, jog prie pastato sienų buvęs kultūrinis sluoksnis yra sunaikintas statant kino teatro pastatą (*LIIR*, f. 1, b. 6915). 2014 m. D. Ostrauskienė Kęstučio aikštėje 1 vykdė žvalgomuosius tyrimus, kurių metu 4 m^2 plote fiksuoti XIX–XX a. sumaišyti ir supilti sluoksniai (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 626). 2015 m. R. Vengalis Ukmergės kino teatro „Draugystė“ aplinkoje atliko žvalgomuosius tyrimus ir žvalgymus vandentiekio trasų vietoje, kurių metu ištirtas bendras 2 m^2 plotas (1 šurfas) ir žvalgyta 530 m^2 nuotekų trasa (*LIIR*, f. 1, b. 7488). 2015 m. M. Mačiulis atliko žvalgomuosius tyrimus klojant naują 324 m ilgio elektros kabelio trasą, einančią Kęstučio aikšte, Pilies bei Pakalnės gatvėmis. Ištirti 5 2x1 m dydžio šurfai (bendras 10 m^2 plotas). Šurfuose 3–5, tirtuose parke, aptiktas archeologiškai vertingas XVII–XIX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, todėl dalyje elektros kabelio trasos atlikti detalieji tyrimai

(*LIIR*, f. 1, b. 8311). 2016 m. J. Račas atliko žvalgomuosius tyrimus Kęstučio aikštėje, Draugystės skvere ir Pilies kalno parke, ištirtas 110 m² plotas. Draugystės skvere fiksuoti tik permaišyti XX a. susidarę sluoksniai. Kęstučio aikštės ŠV dalyje fiksuotas vertingas kultūrinis sluoksnis, susidaręs XVII–XVIII a., o PR dalyje aptikti II Pasaulinio karo karių kapai. Pilies kalno parke archeologiškai vertingas sluoksnis datuojamas XVII–XIX a., jo liekanų aptikta perkasose 4–5 ir 7 (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 334–336). 2017 m. A. Milius vykdė žvalgomuosius tyrimus Pakalnės, Pilies ir Vilniaus gatvėse (bendras 31 m² plotas). Pilies gatvės tyrimų metu šurfuose 26 ir 31 aptikti XVII–XIX a. datuojami kultūriniai sluoksniai, šurfuose 27–30 archeologiškai vertingo sluoksnio nebuvo. 2017 m. M. Vitkūnas ties Pilies g. 18 teritorija ištyrė 2 m² plotą ir žvalgė 4,8 m² plotą, apatinį kultūrinio sluoksnio horizontą datavo XVII–XVIII a. (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 264–268). 2018 m. D. Kontrimas vykdė detaliuosius tyrimus Ukmergėje ir ištyrė 3 perkasas Pilies gatvės teritorijoje. Perkasoje 4 fiksuotas vertingas XVI–XVIII a. sluoksnis, perkasoje 5 aptiktas XX a. I puse datuotas akmenų grindinys, perkasoje 6 aptiktas XIX–XX a. šioje vietoje stovėjusio pastato pamatas (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 354–357).

I tyrimų etape tirti šurfai numatytose žemės judinimo vietose. II etapu vykdyti detalieji tyrimai vietose, kur aptiktas vertingas kultūrinis sluoksnis, tuo pat metu atlikti žvalgymai. Iš viso teritorijoje ištirti 43 šurfai. Kęstučio aikštės PV dalyje tirtuose šurfuose 5, 9, 11–12, 16–17, 27–28 archeologiškai vertingas sluoksnis nefiksuotas arba jis neišlikęs. O ŠR dalyje maždaug nuo Laisvės paminklo ribos yra išlikęs archeologiškai vertingas XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, kuris buvo aptiktas visuose šioje dalyje tirtuose šurfuose 18–22, 29–32, 35. Šioje teritorijoje tirtos perkasos 5 ir 17–26. ***Perkasa 5*** (56,5 m² ploto) tirta lietaus nuotekų trasos vietoje, kelio dalyje tarp Kęstučio aikštės ir Draugystės skvero. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XVIII a., prasideda 45–60 cm gylyje, jis intensyvesnis link centrinės tirto ploto dalies. Įžemis tirtame plote aptiktas 0,8–1 m gylyje. Dalyje tirto ploto sluoksniai sunaikinti kasant komunikacijas ar vykdant kelio darbus. Įžemyje fiksuotos kelios struktūros, datuojamos XVII–XVIII a. Link Draugystės skvero sluoksniai po keliu sunaikinti arba labai fragmentiški. ***Perkasa 17*** (25 m²) tirta centrinėje Kęstučio aikštės dalyje, lietaus nuotekų trasos vietoje, lygiagrečiai su gatve. Iki 90 cm gylio fiksuoti permaišyti ir supiltiniai sluoksniai. Archeologiškai vertingas XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis prasideda 90 cm gylyje, pagal reljefą šiek tiek žemėja ŠR kryptimi. Nuo 1,3 m gylio prasideda priemolio–molio įžemis. Jame fiksuotos įgilintos struktūros, dalis kurių galėtų būti ankstesnės tvoros stulpavietės, nes fiksuotos vienoje eilėje. ***Perkasa 18*** (17,5 m²) kasta Kęstučio aikštės ŠR dalyje, nuo perkasos 5 galo. Iki 5 cm gylio fiksuoti niveliaciniai sluoksniai, po jais 15 cm storio permaišytas sluoksnis. Nuo 75–80 cm gylio prasidėjo archeologiškai vertingas XVIII a. sluoksnis. Centrinėje perkasos dalyje rasta griovio ar ūkinės duobės dalis, kuri tirta iki 1,8 m gylio. Duobė datuojama XVIII a., nors joje aptikta ir XVI a. datuojamų pavienių radinių. Likusi perkasos dalis ištirta iki įžemio, kuris fiksuotas 1–1,2 m gylyje. ***Perkasa 19*** (plotas – 15 m²) tirta Kęstučio aikštės ŠR dalyje, pratęsiant perkasą 18. Niveliaciniai ir permaišyti sluoksniai tęsėsi iki 50 cm gylio, centrinėje dalyje iki 70 cm. Archeologiškai vertingas XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis apie 20 cm storio, jis nuožulnėja ŠR kryptimi. Centrinėje perkasos dalyje archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis neišlikęs. Įžemis fiksuotas 0,85–1,1 m

gylyje. Jame fiksuotos 5 įgilintos struktūros. ***Perkasa 20*** (12,5 m²) tirta Kęstučio aikštės ŠR dalyje, pratęsiant perkasą 19. Perkasoje 30 cm gylyje aptiktas išlikęs 1x0,5 m dydžio grindinio fragmentas, grįstas plokščiais 20–50 cm skersmens akmenimis, datuojamas XIX a. pabaiga – XX a. pradžia. Greta buvę sluoksniai perkasoje iki 50 cm gylio suardyti. Iki 80–90 cm gylio fiksuotas XVIII a. datuojamas vertingas kultūrinis sluoksnis, PV dalyje jis beveik visiškai sunaikintas XX a. kasant šalia esantį šulinį. Įžemyje fiksuotos 2 struktūros. ***Perkasa 21*** (19,5 m²) tirta laiptų vietoje, centrinėje Kęstučio aikštės dalyje, į ŠR nuo paminklo Lietuvos nepriklausomybei. 20 cm gylyje aptikti XX a. viduryje aikštę juosusios tvoros apie 40x40 cm dydžio stulpų atramų fragmentai, dėti maždaug kas 3,5 m. Archeologiškai vertingas XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis prasideda 60–80 cm gylyje. Centrinėje perkasos dalyje fiksuotas 2,5 m pločio perkasimas stačiais kraštais, tai greičiausiai po II Pasaulinio karo šioje vietoje buvusių karių kapų palaidojimo duobė. Ji tęsėsi beveik nuo pat žemės paviršiaus ir jos dugne fiksuoti XX a. datuojami radiniai. Perkasoje įžemis fiksuotas 1,3–1,8 m gylyje. ***Perkasa 22*** (12 m²) tirta centrinėje Kęstučio aikštės dalyje, pratęsiant perkasą 20. Archeologiškai vertingas XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis prasidėjo nuo 40–50 cm gylio (1 pav.). ŠR dalyje jis sunaikintas XX a. kasant nuotekų šulinį, o PV dalyje sluoksnyje radinių neaptikta, fiksuotas tik tamsus sluoksnis be radinių, jis taip pat plonesnis. Įžemyje, fiksuotame 0,9–1,2 m gylyje, buvo 2 struktūros. ***Perkasa 23*** (32 m²) tirta formuojamam gėlynui gręžiamų polių apribotoje teritorijoje. Perkasoje iki 50–60 cm fiksuoti permaišyti sluoksniai, giliau prasideda archeologiškai vertingas XVII–XVIII a. datuojamas sluoksnis. Visoje PR dalyje sluoksnis apardytas komunikacijų kabelio per-

1 pav. Perkasoje 22 fiksuotas apžiestas virimo puodas ir stiklinės taurės fragmentas in situ. *J. Račo nuotr.*

Fig. 1. A partly thrown cooking pot and a glass tumbler fragment in situ *in trench 22.*

kasimo ir ties perkasos riba buvusios atraminės sienelės. Tokie suardymai tęsiasi ir perkasose 24–26. Nuo 1 m gylio prasideda priemolio įžemis, kuriame fiksuota 13 struktūrų, kurių didesnė dalis PV dalyje. Jos nevienalaikės, persidengia viena su kita, nors dauguma be radinių. ***Perkasa 24*** (32 m²) tirta formuojamam gėlynui gręžiamų polių apribotoje teritorijoje, suformuota pratęsiant perkasą 23. Perkasoje iki 50–70 cm fiksuoti sumaišyti ir archeologiškai nevertingi sluoksniai. Po jais prasidėjo 30 cm storio XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis. Vietomis jis stipriai apardytas XX a. žemės judinimo darbų. Nuo 0,9–1 m gylio prasideda priemolio įžemis, kuriame fiksuotos 4 struktūros. ***Perkasa 25*** (36 m²) tirta formuojamam gėlynui gręžiamų polių apribotoje teritorijoje, suformuota pratęsiant perkasą 24. Perkasoje nuo 60–70 cm gylio prasideda archeologiškai vertingas XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, kuris PV kryptimi gilėja ir plonėja. Įžemis fiksuotas 90 cm gylyje, jame fiksuoti 3 struktūrų kontūrai (2 pav.). Jose fiksuoti XVI–XVII a. radiniai. Duobės tirtos iki 2,4–2,6 m gylio. ***Perkasa 26*** (36,5 m²) tirta formuojamam gėlynui gręžiamų polių apribotoje teritorijoje, suformuota pratęsiant perkasą 25. Paviršiniai sluoksniai stipriai apardyti,

2 pav. Perkasoje 25 fiksuotos įžemintos struktūros iš ŠV. J. Račo nuotr.

Fig. 2. Sunken structures recorded in trench 25, as seen

3 pav. Perkasoje 7 aptikti XVII–XVIII a. koklių fragmentai. D. Žvirblio nuotr.

Fig. 3. 17th–18th-century stove tile fragments discovered in trench 7

4 pav. Perkasoje 9 aptikti XVI–XVII a. keramikos fragmentai. D. Žvirblio nuotr.

Fig. 4. 16th–17th-century potsherds discovered in trench 9.

XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis prasideda 60–70 cm gylyje. ŠV dalyje įžemis prasideda jau nuo 80 cm gylio. Perkasos atšakoje iki gatvėje esančio šulinio tik pirmų 2 m atstumu 70 cm gylyje aptiktas XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, likusioje dalyje sluoksnis sunaikintas kabelių ir šulinio perkasimų, arba radinių neaptikta. Perkasa tirta iki 1–1,1 m gylio. Įžemyje fiksuotos 8 struktūros, datuojamos XVIII–XX a.

Pilies gatvėje tirtuose šurfuose 7–8, 33–34, 36–37 archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis nesusidarė arba neišliko. Šurfe 4 nuo 40 cm gylio aptiktas XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis. Remiantis šiais ir ankstesnių metų tyrimų rezultatais, šioje dalyje tirtos perkasos 7, 9, 12–16. ***Perkasa 7*** (36 m^2 ploto) tirta būsimos atraminės sienelės vietoje. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XVIII a., aptinkamas nuo 50–60 cm gylio (3 pav.). Sluoksnis intensyvus, su daug radinių. Perkasoje aptikta paklotų komunikacijų, kurios vietomis sunaikino kultūrinį sluoksnį. Įžemis atidengtas 1–1,2 m gylyje, jame fiksuoti įgilintų struktūrų kontūrai. ***Perkasa 9*** (65 m^2) tirta būsimos atraminės sienelės vietoje. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XVIII a., aptinkamas nuo 50–60 cm gylio. Sluoksnis intensyvus, daug radinių. Perkasoje aptikta anksčiau paklotų komunikacijų. Įžemis atidengtas 0,9–1,1 m gylyje, jame fiksuoti įgilintų struktūrų kontūrai. Struktūrų gylis siekia iki 1,6 m nuo dabartinio žemės paviršiaus, jos datuojamos XVI–XVIII a. (4 pav.). ***Perkasa 12*** (31,5 m^2) tirta lietaus nuotekų trasoje. Perkasos PV dalyje paklota labai daug komunikacijų kabelių, tarpuose tarp jų yra fragmentiškai išlikusio XVIII a. datuojamo kultūrinio sluoksnio, kuris prasideda nuo 50 cm gylio. Centrinėje perkasos dalyje 20 cm gylyje aptiktas 1,9x1,2 m dydžio *krosnies* pagrindas iš

30x13x7 cm dydžio plytų, rištų moliu. Molis ir plytos paveikti temperatūros. Išlikusi struktūros dalis sudaryta iš dviejų plytų eilių. Iš PR pusės žemiau pirmos plytų eilės primūryta 20 cm skersmens akmenų eilė, rišta moliu. Ji aptikta XIX a. sluoksnyje, po struktūra fiksuotas XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis. Likusioje dalyje archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis fiksuotas 50 cm gylyje. Jo apačia aptikta 0,9–1 m gylyje, kur prasideda įžemio sluoksnis. ***Perkasa 13*** (24 m^2) tirta lietaus nuotekų trasoje. 40 cm gylyje perkasos PV dalyje aptikta apardyto 10 cm skersmens iš akmenų sudėto grindinio fragmentų. Po juo nuo 50 cm gylio prasideda XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis. ŠR dalyje jis smarkiai apardytas komunikacijų perkasimų. Perkasoje įžemis fiksuotas 1–1,1 m gylyje. ***Perkasa 14*** (9 m^2) tirta būsimos nuotekų trasos vietoje. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVIII a., prasideda nuo 50 cm gylio, suplonėja ties perkasos PV riba, sluoksnyje arčiausiai sklypo ribos radinių nebeaptinkama. Įžemis perkasoje fiksuotas 80–90 cm gylyje. ***Perkasa 15*** (15 m^2) tirta sujungiant perkasą 14 su 13. Joje archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XVIII a., prasideda nuo 50–60 cm gylio, žemėja ŠV kryptimi. Dalyje perkasos kultūrinis sluoksnis apardytas patiestų komunikacijų. Įžemis perkasoje fiksuotas 0,8–1,1 m gylyje. ***Perkasa 16*** (8 m^2) tirta lietaus nuotekų trasos vietoje. XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis aptiktas 50 cm gylyje. Dalyje perkasos kultūrinis sluoksnis apardytas komunikacijų ir XX a. iškastų ūkinių duobių, kurių dugnas fiksuotas iki 1,7 m gylio nuo dabartinio žemės paviršiaus. Įžemis perkasoje fiksuotas 0,8–1,1 m gylyje.

Pilies parke tirtuose šurfuose 1–3, 10, 15, 40–43 archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio nerasta. Šurfe 26 nuo 50 cm gylio aptiktas XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, tačiau žemės judinimo darbų projektiniai gyliai jo nesiekė. Šurfuose 13–14 aptiktas vertingas kultūrinis sluoksnis ir struktūros, šiose vietose tirtos perkasos 2 ir 4. Šurfuose 38–39 aptiktas vertingas kultūrinis sluoksnis ir jų vietose tirtos perkasos 3, 6, 10–11. Remiantis ankstesnių metų tyrimų duomenimis, būsimo tualeto vietoje tirta 36 m^2 dydžio ***perkasa 1***. Nuo 50 cm gylio fiksuotas archeologiškai vertingas XVIII a. – XIX a. pradžia datuojamas tamsios žemės kultūrinis sluoksnis, kuriame atskiri kultūrinio sluoksnio horizontai nesusiformavę. Rudo molio įžemis fiksuotas 0,7–1,1 m gylyje. ***Perkasa 2*** (48,5 m^2 ploto) dalinai persidengia su šurfu 14, kuriame aptikta mūro liekanų. Paviršius, kaip ir aptikti kultūriniai sluoksniai žemėja PR kryptimi. Didelėje dalyje perkasos kultūrinio sluoksnio išlikę tik fragmentų, jis sunaikintas XX a., kasant duobes šiukšlėms ir bulviarūsiams, šių duobių kontūrai fiksuoti ir įžemyje. Šalia šurfo 14 tirtoje dalyje fiksuotas *mūras* identifikuotas kaip mūrinis bokštas, žymimas senuosiuose Ukmergės žemėlapiuose. Šalia mūro iš 10–15 cm dydžio akmenų sudėta nuogrinda – takelis. Plačiausioje vietoje jis 1,3 m pločio, atidengta dalis 6,8 m ilgio. Jis žemėja PV kryptimi. Mūras sudėtas iš labai stambių lauko riedulių, rištų kalkių skiediniu (5 pav.). Viršutiniai mūro akmenys fiksuoti 50–60 cm gylyje. Mūras 1 m pločio, jis tęsiasi PV kryptimi už tirto ploto ribų, o praplėtimo ŠR dalyje mūras pasisuka Š kryptimi. Mūras datuojamas ne ankstesniu nei XVI a. laikotarpiu. PR ir P perkasos dalyse archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis fiksuotas nuo 50 cm gylio. Čia prasideda pilko molio su molio tarpsluoksniais sluoksnis, kuriame aptinkama XVII–XVIII a. datuojamos keramikos ir koklių. Perkasa įgilinta iki 0,9–1,4 m. **Perkasos 3, 6, 10, 11** aprašomos bendrai, nes visos tirtos numatytų betoninių laiptų vietoje iki stačiausios

5 pav. Perkasoje 2 aptiktos gynybinio bokšto ir nuogrindos liekanos iš PV. J. Račo nuotr.

Fig. 5. The remains of a defensive tower and apron discovered in trench 2, as seen from the SW.

kalno šlaito dalies. Perkasų bendras plotas siekia 61 m^2. Paviršinis iki 80–90 cm tamsios žemės sluoksnis susidarė XIX–XX a. šlaite verčiant šiukšles. Taip pat aptikta šiukšlių duobių, bulviarūsių vietų, datuojamų XIX–XX a. Po šiuo sluoksniu fiksuotas arba įžemis, arba pilko molio su molio tarpsluoksniais sluoksnis. Pilkame sluoksnyje aptinkama XVII–XVIII a. datuojamų keramikos radinių ir koklių. Apatiniuose sluoksniuose radinių neaptikta, įžemis vietomis fiksuotas 1,8–2,1 m gylyje. Žemesnėje kalno šlaito dalyje pilkos spalvos kultūrinis sluoksnis pasibaigia, aptinkama tik pavienių radinių. Šioje vietoje esantys sluoksniai susiformavo XVIII–XIX a. lyginant Pilies kalno viršutinę dalį. Gylis, kuriame aptiktas įžemis ir susiklostęs kultūrinis sluoksnis rodo, kad buvęs šlaitas buvo ne toks statusi, vėliau pastatintas, ko gero, tuo pačiu metu, kai vykdyti kalno viršaus lyginimo darbai. ***Perkasa 4*** (34 m^2) tirta apžvalgos aikštelės vietoje. Perkasos PR dalyje fiksuoti permaišyti sluoksniai su griuvenomis. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis prasideda 0,8–1 m gylyje, jis žemėja PR kryptimi. Apatinė kultūrinio sluoksnio dalis virš įžemio gali būti datuojama XVII a. pabaigos – XVIII a. Įžemis fiksuotas 1,3–1,7 m gylyje. ŠV sienelėje fiksuota sluoksnių stratigrafija rodo pirminio paviršiaus pakilimą V kryptimi. Tai gali būti susiję su šioje parko dalyje aptiktais mūrais.

Žvalgymai atlikti tose zonose, kur šurfais neaptikta vertingo sluoksnio. Žvalgymų metu kasant tranšėją elektros kabeliui parko P dalyje, netoli šlaito, aptiktas akmenų, rištų kalkių skiediniu, mūras ir šalia jo rasta XVII–XVIII a. datuojamų keramikos šukių. Sluoksniui ir mūrui plačiau ištirti buvo tiriama 14 m^2 ploto ***perkasa 8***. Joje aptiktas iš stambių 40–70 cm dydžio akmenų ir plytų nuolaužų sumūrytas, kalkių skiediniu rištas mūras, besitęsiantis už perkasos ribų Š kryptimi. 80–90 cm pločio mūro vietoje išryškėjo mūro kampas, mūro vienos sienos aptikta 2,1 m dalis, kitos sienos – 1,6 m. Žemesnėje perkasos dalyje aptiktas dar vienas kito pastato mūras arba nugriuvusios sienos 1,7x1,2 m dydžio fragmentas. Architektūriniais tyrimais mūras datuotas ne ankstesniu kaip XVI a. laikotarpiu. Aplink mūrus aptiktas nuo

50–60 cm gylio prasidedantis archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVII–XVIII a. Įžemis fiksuotas 1,2 m gylyje.

Tvarkomos teritorijos R dalyje, Pilies kalno papėdėje tirti šurfai 23–25, kuriuose fiksuoti XX a. sluoksniai ir šiukšlės. Šioje dalyje atliekant žvalgymus aptikti nežinomo pastato mūrai. Virš jų fiksuoti XX a. vidurio griuvenų sluoksniai, tokiomis pat griuvenomis užpildytas ir mūrinio rūsio vidus. Pastato vidus 5,7x4,7 m dydžio, vidaus sienos ne visai taisyklingos formos (6 pav.). Sienos daugiausia mūrytos iš stambių lauko riedulių plokštesnėmis dalimis į vidų, viršutinėje dalyje tarpai tarp akmenų užpildyti raudonomis plytomis. Išlikusi mūro dalis yra 1,5–1,9 m aukščio. Rūsio grindys buvo grįstos akmenimis, išlikę du jų fragmentai. Rūsys iki pat grindų užpildytas griuvenomis ir XX a. šiukšlėmis. Architektūrinių tyrimų metu nustatyta, kad pastatas pastatytas ne vėliau nei XIX a.

Taip pat vykdant žvalgymus Pilies parko centrinėje dalyje, atidengiant būsimiems takams paruoštus paviršius, aptikta įgilintų struktūrų. Dauguma jų be radinių, gali būti identifikuojamos kaip stulpavietės, taip pat fiksuotos dvi XVII–XVIII a. datuojamos ūkinės duobės. Viena apvalaus plano, 1,5 m skersmens, 20 cm gylio, kita keturkampė, 2,8x2,4 m dydžio, 40 cm gylio. Jose fiksuotas labai intensyvus sluoksnis su daug gyvulių, žuvų kaulų ir žvynų, keramikos. Daugiausia fiksuoti iki 50–90 cm gylio esantys XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai su pavieniais XVI–XIX a. radiniais.

Tyrimai vyko 2018–2019 m. Bendras tvarkomos teritorijos plotas – 26 tūkst. m^2, visoje joje buvo atlikti žvalgymai. Žvalgomaisiais tyrimais ištirti 45 šurfai (45 m^2), detaliaisiais tyrimais – 27 perkasos (680 m^2). Nustatyta, kad XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinis sluoksnis yra išlikęs tik dalyje teritorijos, jis neintensyvus, 20–50 cm storio. Sluoksnis neišliko dėl XX a.

6 pav. Žvalgymų metu Pilies kalno R papėdėje aptiktas rūsys iš R. J. Račo nuotr.

Fig. 6. A cellar discovered during a survey at the E foot of Castle Hill, as seen from the E.

šioje miesto dalyje vykusių didelių žemės lyginimo darbų, tai liudija iškart po XIX–XX a. datuojamais sluoksniais prasidedantis įžemis ir jame išlikusių senesnių įgilintų struktūrų kontūrai.

The Investigation in the Centre of Ukmergė

In 2018–2019, an excavation (27 trenches (680 m^2)), field evaluation (45 test pits (45m^2)), and survey were conducted in the area to be ameliorated (a total of 26000 m^2). The evaluation determined that an archaeologically valuable cultural layer has survived in the E part of Kęstučio Square, in the W part of Pilies Street, on the SE part of Castle Hill, and on the hill's slopes. Excavations were conducted at these locations (Figs. 2, 6) yielding the remains of a defensive tower with paving beside it (Fig. 5) as well as the remains of other buildings connected with the castle (manor?) that stood on Castle Hill.

The excavation determined that the 17th–18th-century cultural layer is 20–50 cm thick and contains few artefacts: potsherds, stove tile fragments, and glass shards (Figs. 1, 3, 4).

The layer's failure to survive was caused by large-scale levelling work that occurred in this part of the city in the 20th century as is shown by the fact that sterile soil begins immediately under the 19th–20th-century layers but still contains the contours of older sunken structures.

VALKININKAI

Mindaugas Grikpėdis,
Auksė Rusteikytė

Vilniaus gatvė 51/53, 68

2020 m. Valkininkų miestelio (Varėnos r., Valkininkų sen.) istorinės dalies (UK 17118) ir senamiesčio (UK 21483) teritorijoje atlikti žvalgomieji tyrimai. Vilniaus gatvės teritorijoje tarp sklypų 51, 53 ir sklype 68 projektuojamų vandens tinklų vietoje iki įžemio ištirti trys šurfai, iš viso 3 m^2. Radiniai perduoti LNM.

1993 m., siekiant nustatyti Valkininkų miestelio archeologinio sluoksnio paplitimo ribas, iš 55 tirtų šurfų tik dviejuose (Vilniaus g. 73 ir P. Bieliausko g. 4) aptiktas nesuardytas

1 pav. Šurfo 1 Š sienelės stratigrafija. M. Grikpėdžio nuotr.

Fig. 1. The stratigraphy of the N wall of test pit 1.

sluoksnis su XVII a. buitinės keramikos šukėmis (*LIIR*, f. 1, b. 761). 2011 m. tyrimų metu Vilniaus gatvėje nuo tilto per Gelužos upę iki pastato 68 ir atkarpoje tarp Vilniaus g. 68 ir 37 sklypų ištirtuose šurfuose aptiktas maišytas kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVII–XIX a. radiniais. Viename iš Krantinės gatvėje tirtų šurfų aptikti horizontai su XVI–XIX a. radiniais, o Liepto ir Krantinės gatvių sankryžoje aptiktas intensyviausias XVII–XVIII a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 447–451). 2013 m. Vilniaus gatvėje tarp pastatų 37–51 tirtuose šurfuose aptikti XX a. sluoksniai su pavieniais XVII a. radiniais (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 515).

Šurfas 1 tirtas 1,5 m į V nuo Vilniaus g. 68 pastato ŠR kampo. Po velėna buvo 25–45 cm storio piltiniai sluoksniai su XVII–XX a. radiniais. Giliau slūgsojo iki 5 cm storio rudo molio tarpsluoksnis, po kuriuo tirtas iki 10 cm storio pilko grunto sluoksnis. Jame rasta XVII–XVIII a. buitinės keramikos šukių. Nuo 65–70 cm gylio išsiskyrė 10–15 cm storio gelsvo smėlio sluoksnis. Nuo 70–80 cm gylio išryškėjo pilko smėlingo grunto su smulkiais angliukais horizontas, kuriame aptikta XVII–XVIII a. būdingos buitinės keramikos fragmentų. Įžemis – geltonas smėlis, pasiektas 75–90 cm gylyje. Visus aprašytus sluoksnius nemažoje dalyje šurfo suardė XX–XXI a. iškastos duobės ir tranšėjos (1 pav.).

Šurfas 2 tirtas į V nuo Vilniaus gatvės važiuojamosios dalies, teritorijoje tarp sklypų 51 ir 53. Archeologiškai vertingo sluoksnio ar struktūrų neaptikta, įžemis – geltonas smėlis, pasiektas 0,8–1 m gylyje. Šurfe rasta XVII–XX a. radinių.

Šurfas 3 kastas teritorijoje tarp Vilniaus gatvės sklypų 51 ir 53, 32,6 m atstumu į V nuo šurfo 2. Iki 40 cm gylio nuo dabartinio paviršiaus tirti sluoksniai su XX–XXI a. radiniais. Žemiau slūgsojo pilkai gelsvas smėlis be radinių,